

MITOLOGIA STRIGOILOR ÎN FOLCLOR ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Žiga, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:367844>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-11**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski Fakultet

Odsjek za romanistiku

VAMPIRSKA MITOLOGIJA U RUMUNJSKOM FOLKLORU I KNJIŽEVNOSTI

Diplomski rad

Studentica: Petra Žiga

Mentorica: dr.sc. Ivana Olujić

Zagreb, rujan 2024.

Universitatea din Zagreb

Facultatea de Științe Umaniste și Sociale

Departamentul de Romanistică

MITOLOGIA STRIGOILOR ÎN FOLCLOR ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Lucrare de diplomă

Absolvent: Petra Žiga

Coordonator: conf. dr. Ivana Olujić

Zagreb, septembrie 2024

Cuprins

1. Introducere.....	1
2. Creaturi însetate de sânge din civilizațiile antice	2
3. Vampir.....	5
3.1 Vampirii în artă: film și literatură.....	6
4. Strigoi	10
5. Moroi	12
6. Comparația ființelor <i>strigoi</i> și <i>moroi</i> cu <i>štriga</i> și <i>mora</i> croate	13
7. Priculicii (pricolicii, tricolicii).....	15
8. Vârcolac / Svârcolac.....	16
9. Bosorcoi.....	17
10. Strigoi și literatura română	17
10.1. Două poezii ale lui Vasile Alecsandri	18
10.2. <i>Strigoiul</i>	19
10.3. <i>Noaptea Sfântului Andrii</i>	22
10.4. Mihai Eminescu, <i>Luceafărul</i>	24
10.5. Mircea Eliade, <i>Domnișoara Christina</i>	30
11. Concluzie.....	36
Literatura	38

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOGA RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisala diplomski rad pod naslovom

VAMPIRSKA MITOLOGIJA U RUMUNJSKOM FOLKLORU I KNJIŽEVNOSTI

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

Petra Žiga

Zagreb, 1. rujna 2024.

1. Introducere

Această lucrare tratează tema mitologiei vampirilor în folclorul și literatura română. Miturile și legendele despre vampiri sunt de fapt un subiect foarte actual. Odată cu apariția mass-media, tema vampirilor devine prezentă în toate aspectele – literatură, film și artă în general. De asemenea, vampirii sunt strâns legați cu România, cu legendele despre Vlad Țepeș, și cu personajul contele *Dracula*. În această lucrare se va urmări dezvoltarea mitului despre vampiri din istoria civilizației și se va distinge și clarifica măsura în care folclorul românesc este de fapt legat de însăși apariția vampirilor și se va face o paralelă cu literatura română scrisă. Este foarte important de subliniat faptul că pe parcursul cercetării acestei teme s-a observat că există de fapt puncte de contact între folclorul românesc și croat și vampiri, care vor fi evidențiate. Scopul acestei lucrări este de a conștientiza calea de dezvoltare a mitologiei vampirilor, de a clarifica termenul de vampir românesc și de a stabili granițe clare între vampiri și strigoi și, mai ales, de a studia etimologia acestor termeni.

2. Creaturi însetate de sânge din civilizațiile antice

Pentru a înțelege mai bine conceptul de vampir așa cum îl cunoaștem astăzi, este foarte important să studiem predecesorii săi. În acest capitol, accentul este pus pe începuturile poveștilor și legendelor despre creaturile băutoare de sânge, iar aceste începuturi se referă la civilizațiile antice.

Multe civilizații au un fel de spirit sânge sau demon în mitologiile lor. Aceste spirite sau demoni nu sunt neapărat legate de morți, dar sângele a fost întotdeauna un factor foarte important în istoria umanității și a fost considerat a avea proprietăți magice, iar sacrificiile de sânge au fost adesea oferite pentru a potoli morții (Cohen, 1991:271). Una dintre cele mai timpurii dovezi ale unor creaturi însetate de sânge poate fi găsită deja în timpurile preistorice în Persia și în Iranul de astăzi: o vază decorată cu un desen care înfățișează o luptă între un bărbat și un monstru care încearcă să-și sugă sângele. Celebrul mit babilonian despre *Lilith*, zeitatea care sugă sângele bebelușilor, are vechime de câteva mii de ani. Unii experți datează cele mai vechi mituri despre strigoi și creaturile băutoare de sânge în secolul al VI-lea î.Hr. în China. Se poate spune că oamenii s-au temut întotdeauna de ființe supranaturale însetate de sânge și putem găsi dovezi în acest sens nu numai în legendele Chinei antice, ci și în India, Malaezia și Polinezia, de asemenea printre azteci și eschimoși, dar termenul *vampir*. Așa cum este astăzi, știm că este rodul civilizației europene. Pentru a-i găsi rădăcinile, trebuie să apelăm la leagănul civilizației occidentale, dar și la tradiția iudeo-creștină (Marigny, 1994:14, 15).

Grecii antici aveau, de asemenea, o legătură foarte puternică între lumea morților și jertfe de sânge. De exemplu, în *Odiseea* lui Homer, creată între secolele VIII și IX î.Hr., în care Ulise oferă un sacrificiu – sângele oilor – pentru a chema spiritele care îl pot ajuta, spiritele, după ce au băut sângele jertfei care le-a dat forță și curaj temporar, se adresează lui Ulise. Credința că sângele are puteri magice, revitalizatoare, a persistat până la apariția creștinismului. Mitologia greacă și romană abundă în zeițe care se hrănesc cu sânge, unele dintre ele fiind: *empusae*, *lamiae* și *strige*. În spatele acestor nume, devenite termeni pentru vrăjitoare sau demoni, se află povești și legende. Empuza era fiica zeiței Hekate, era o ființă demonică cu picioare de bronz care se putea transforma într-o tânără frumoasă pentru a seduce bărbații adormiți. Lamia, fiica vechiului rege răsăritean Belus și amanta lui Zeus, s-a răzbunat pe Hera, soția lui Zeus. Lamia s-a transformat într-un monstru care devorează copiii

și le bea sângele. *Striga* sunt demoni de sex feminin, au corp de pasăre și beau sângele nou-născuților în leagăne și sug forța vitală a bărbaților adormiți. Este important să subliniem că aceste zeități însetate de sânge nu sunt morții vii, ci zeități fără trup care au puterea de a lua formă umană pentru a seduce oamenii. Aceste zeități își au, de asemenea, extinderea în creștinism sub numele de *succubi*, demoni feminini al căror scop este să seducă bărbații, să intre în relații sexuale cu ei, să-i epuizeze și să-i omoare (Marigny, 1994:16-17).

Povestea babiloneanei Lilith, consemnată în textele ebraice care au fost ulterior excluse din Vechiul Testament, prima soție a lui Adam, mărturisește despre răzvrătirea ei împotriva lui Adam și despre presupusa nemulțumire sexuală. Lilith îl părăsește pe Adam și devine regina demonilor și a spiritelor rele. De asemenea, Lilith, ca și lamiile și strige suge sângele bebelușilor și bărbaților tineri, răpindu-le vitalitatea și potența în timp ce dorm. Lilith a încălcat unul dintre cele mai mari tabuuri ale Codului Mozaic, care este consumul de sânge al ființelor vii (Marigny, 1994:17-18).

Mesopotamia și mitologia sa este bogată în diverși demoni care se hrănesc cu sânge. De exemplu, zeița Lamashtu, care este mai bătrâna decât Lilith și este foarte asemănătoare cu ea din punct de vedere al caracteristicilor. Lamashtu urmărește și ucide nou-născuți și aduce boli, este fiica zeului sumerian Anu, dar există încă dezacord cu privire la faptul dacă a fost trimisă pe pământ pentru a îndeplini voința părinților ei sau a fost alungată din ceruri pentru faptele sale. Lamashtu este înfățișată ca o figură feminină acoperită cu păr, cu picioare de pasăre și chip de leoaică și urechi de măgar. Ea călărește un măgar, are sânii goi și ține șerpi (Emrys, 2018: 6).

În Asia pot fi găsite urme ale mitologiei vampirilor. O ființă vampir asiatică se numește *bhuta*. O persoană poate deveni *bhuta* dacă a murit violent, într-un accident, prin execuție sau dacă s-a sinucis. *Bhuta* poate deveni și o persoană decedată ale cărei ritualuri postume nu au fost îndeplinite corespunzător. *Bhuta* se hrănește cu excremente și intestine și poate fi găsit noaptea în cimitire sau în locuri îndepărtate întunecate (Bunson, 1993:23). În mitologia indiană, există și un demon care are caracteristici vampirice și poate fi găsit sub numele de *Vetala*, *vetal*, *baital* sau *baitala*. Acest demon este descris ca o creatură albă, verde sau de culoarea grâului pe un cal verde. Poate apărea și sub forma unei vrăjitoare bătrâne care suge sângele femeilor bune sau bete. Unele tradiții afirmă că *vetala* nu este de fapt un demon răuvoitor. *Vetala* apare noaptea, într-o rochie de argint și aur împodobită cu elefanți și cai, iar în mâini ține o torță și o sabie (Bunson, 1993: 272). Un alt exemplu de creatură

mitologică vampir poate fi găsit în Japonia. *Hannya* este un demon, ea poate fi descrisă ca bărbat, dar este mai adesea o manifestare feminină. Se crede că *Hannya* a fost odată o femeie frumoasă care a devenit nebună și în cele din urmă a fost posedată de un demon. *Hannya* bea sânge și mănâncă copiii, în special nou-născuți (Bunson, 1993:117). Ea s-a transformat într-o creatură urâtă care poate fi adesea echivalată cu un *ghoul* (un demon reprezentat sub formă feminină, se crede că *ghoul* este un fel de *djinn*, trăiesc în cimitire și se hrănesc cu sânge uman, poate fi găsit în folclorul din diverse țări, în special în Filipine și Japonia) (Bunson, 1993:107).

Nici Africa nu face excepție când vine vorba de creaturi vampir. *Asanbosam* (*asanbonsam*) are o formă umană, dinți de fier, picioare în forma de cârlig, trăiește adânc în păduri și atacă vânătorii. Credința în această ființă vampirică este răspândită în rândul tribului Ashanti din sudul Ghanei și Coasta de Fildeș (Bunson, 1993:11). În sud-estul Ghanei și sudul Togo și în tribul Ewe, există o credință în spiritul vampir *adze*. *Adze* zboară liber sub formă de licurici, dar dacă este prins, se transformă într-un om. Suge sânge, bea ulei de palmier și apă de cocos, dar urmărește și vânează copiii, în special pe cei frumoși (Bunson, 1993:2). În regiunea Eastern Cape există credința într-un slujitor de vrăjitoare *impundulu* care apare sub forma unui tânăr frumos, trimis să aducă durere și moarte, dar este și nesățios pentru că este flămând de sânge, uman și animal (Bunson, 1993:131).

Ființe asemănătoare vampirilor pot fi găsite și în America. Multe triburi cred că oamenii morți, adică spiritele lor, se pot întoarce pe pământ. De exemplu, indienii ojobwa credeau că sufletul se întoarce în corpul său dacă nu poate trece în „cealaltă” lume. Ei credeau, de asemenea, în ființe vampirice, precum devoratorul de oameni din triburile *Ojibwa* sau *Cherokee* care mănâncă ficatul victimelor (Bunson, 1993:186). Cel mai periculos vampir în care credeau era un monstru care avea o gură în formă de corn și le suga creierul oamenilor prin urechi. Indienii nahuatli din Mexic credeau în *tlaciques*, ființe vampirice care se puteau transforma în curcani pentru a suga sângele oamenilor (Bunson, 1993: 254). O altă ființă vampirică numită *civatateo* poate fi găsită printre aztecii din Mexic. *Civatateo* este de fapt o femeie de înaltă clasă care a murit la naștere și se întoarce pe pământ să mănânce copiii (Bunson, 1993:49). În Brazilia putem găsi o ființă vampirică care apare sub forma unui șarpe pe nume *jaracacas*. Creatura atacă tinerele mame care alăptează și se hrănește cu sânii lor în timp ce alăptează, împingând copilul nou-născut, pe care îl liniștește punându-și coada în gură (Bunson, 1993: 138).

3. Vampir

Acesta este un concept binecunoscut răspândit în întreaga lume și oricine are vreo înțelegere a mitologiei sau a citit vreodată literatură fantastică a întâlnit acest concept cel puțin o dată în viață. Etimologia acestui termen este foarte interesantă, iar prima semnificație a lui vampir se referă la lilieci mari care trăiesc în America de Sud și Centrală și se hrănesc cu sângele altor mamifere și păsări în timp ce dorm. Cel de-al doilea sens se referă la folclor și mitologie, și se referă la un mort care se ridică noaptea din mormânt și sugă sângele oamenilor adormiți (DEX 2009). Originea a cuvântului *vampir* are mai multe teorii și explicații. Prima teorie a fost prezentată de influentul lingvist sloven Franz Miklosich, care a lucrat la sfârșitul secolului al XIX-lea. Teoria sa, prezentată în influenta sa carte *Etymologie der Slavischen Sprachen (1886)*, explică că acest cuvânt – *vampir* – și sinonimele sale slave *upior*, *uper* și *upyr* provin din cuvântul turc *uber*, care înseamnă *vrăjitoare*. O altă teorie explică faptul că termenul *vampir* este derivat din verbul grecesc π care în traducere înseamnă *a bea*. A treia teorie, care sugerează o origine slavă și a câștigat o acceptare aproape universală, interpretează că *vampir* este derivat din cuvântul sârb *vampir*. Există multe dezbateri în jurul acestei teorii, așa că se pretinde că acest cuvânt este doar un împrumut din limba poloneză veche (Wilson, 1985:577). De asemenea, există o teorie că acest cuvânt sârbesc este de fapt un împrumut din bulgară și că termenul pentru vampir este de fapt de origine bulgară, care a intrat în bulgară prin greacă. A patra teorie despre etimologia cuvântului *vampir* se referă la faptul că cuvântul este de origine maghiară recentă (Wilson, 1985: 578).

Există multe teorii despre originea vampirilor și a vampirismului, unii experți cred că este Egipt, alții că este China, India, Rusia, Mesopotamia și bineînțeles, România, sau mai exact, Transilvania. Este important de subliniat faptul că ființele însetate de sânge erau parte integrantă a cultelor antice care erau elemente foarte puternice în diferite religii „tinere”. De asemenea, de netăgăduit este legătura dintre sânge, pământ și aprobarea divină care unește aceste elemente, iar supraviețuirea vampirului este probabil rezultatul conexiunii cu natura (Bunson,1993: 262). Este cunoscut faptul că vampirii au prins rădăcini în conștiința umanității și au fost personajele principale ale superstițiilor și au semănat frica în rândul țăranilor, dar și în rândul oamenilor învățați care au intrat totuși în pseudoștiință (Bunson, 1993:263).

În ceea ce privește România, termenul *vampir* în limba română este considerat un neologism de origine franceză. Termenul *vampir* a intrat în limba română în 1872 și a fost folosit pentru prima dată într-o poezie a lui Costache Negruzzi. Este important de remarcat faptul că termenul de *vampir* este considerat sinonim pentru *strigoi* și *moroi* și sunt conectați prin limbaj etnologic, tradiții și, în cele din urmă, interpretarea lor. Un *vampir* este un spirit care se întoarce la cei vii după moarte și suge sângele oamenilor adormiți, iar multe națiuni ale lumii cred în astfel de ființe, așa cum s-a spus deja (Evseev, 1998: 432).

3.1. Vampirii în artă: film și literatură

Este important de menționat că vampirul și-a găsit locul în literatura mondială în perioada **romancă**. Vampirul era încă asociat cu ororile, sângele și mormintele, dar datorită romantismului, vampirul a fost eliberat de natura sa primitivă și a început brusc să se încadreze în lumea socială, intelectuală și politică. Una dintre primele opere literare de romantism în care personajul principal este un vampir este o nuvelă *Vampirul; a Tale* a dr. John Polidori care a fost publicată în 1819 în *The Monthly Magazine* din Anglia. Povestea a fost bazată pe o nuvelă neterminată despre un vampir a lui Lord Byron, care i-a spus-o pe lacul Geneva în 1816 lui Polidori și altor oaspeți de la Villa Diodati. Dr. John Polidori a scris nuvela ca răzbunare pe Lord Byron pentru indecența pe care a arătat-o la adunarea menționată mai sus. Lord Ruthven, principalul răufăcător și vampir din nuvela are mai mult asemănări cu Lord Byron și a devenit un prototip influent pentru așa-numitul *vampirul byronic* în literatură și este, de asemenea, primul vampir care a apărut în literatura engleză. Vampirul s-a dovedit a fi un motiv care poate fi adaptat la toate cerințele generațiilor viitoare, iar fiecare dintre ei vede în vampir ceva atractiv, dezirabil și convingător (Bunson, 1993:269).

O altă capodoperă care a influențat popularitatea vampirilor este romanul *Dracula* (1897) al scriitorului Bram Stoker. Numele *Dracula* este împărțit de personajul principal din roman și de domnitorul Țării Românești. Lucian Boia, istoric român, oferă explicație în *România țară de frontieră a Europei* în care scrie despre persoana istorică care a inspirat personajul *Dracula*:

”Vlad Țepeș, a cărui principală domnie în Țara Românească se situează între 1456 și 1462, a fost într-adevăr cunoscut, mai puțin de compatrioții săi, însă de străini, sub numele de Dracula – moștenit de la tatăl său Vlad Dracul, distins cu ordinul

Dragonului de către Sigismund de Luxemburg, rege al Ungariei și împărat german. În românește, cuvântul *drac* este rezultatul unei interesante evoluții semantice; provine din latinescul *draco* care înseamnă într-adevăr „șarpe”, „balaur”, „dragon”, dar semnificația lui românească este aceea de *diavol*. Dracul este Satana. Așadar, Vlad Dracul și fiul său Vlad Țepeș, zis și Dracula, duc cu gândul la „Necuratul”. Vlad Țepeș a făcut de altfel tot ce i-a stat în putință ca să justifice o asemenea apropiere. De o cruzime ieșită din comun, principalul său amuzament era tragerea în țepă, de unde și supranumele „Țepeș” (gravuri de epocă îl înfățișează luându-și masa la umbra unei „păduri” de țepi!). Ce-i drept, aceste monstruoziități sunt relatate în câteva cronică germane și, ceva mai atenuat, într-o cronică slavonă. Germanii din sudul Transilvaniei (de la Sibiu și Brașov, orașe nemțești în Evul Mediu, numindu-se până nu de mult Hermannstadt și Kronstadt) nu aveau deloc motive de simpatie pentru Țepeș; acesta îi atacase în repetate rânduri, pustiindu-le așezările și ucigând pe capete. Relatările germane s-ar putea, așadar, să nu fie chiar obiective și să amplifice întru câțiva comportamentul pervers al prințului. Însă personajele istorice nu trăiesc în memoria noastră așa cum au fost ele cu adevărat, ci așa cum au fost percepute, și adaptate, deformate sau recreate. Indiferent de acuratețea relatărilor, Vlad Țepeș așa a rămas! Nu avem acces la Vlad Țepeș în carne și oase, ci doar la imaginea lui (2005:139).”

Este important de menționat că inspirația pentru Dracula, pe lângă personajul istoric, a fost și folclorul românesc și creaturi fantastice care sunt un semn al recunoașterii sale. Una dintre aceste creaturi fantastice este *strigoi*, care a fost inspirația pentru nemurirea lui Dracula (Nandris, 1966:377).

Vampirul și-a găsit locul și în film. Primul film în care apare personajul unui vampir este *Nosferatu, A Symphony of Horror*. A fost creat în 1922 ca un film mut clasic, regizat de F. Murnau, iar rolul principal a fost jucat de Max Schreck. Filmul a fost inspirat de *Dracula* lui Bram Stoker și a fost declarat cel mai bun film cu vampiri din toate timpurile (Bunson, 1993: 191).

Secolul XXI-lea aduce o mare popularitate vampirilor, iar aceștia devin un motiv foarte răspândit în literatura populară, precum și în film. În articolul său, Sarah Sceots (2001: 107-108) explorează motivele obsesiei cu vampirii în această epocă modernă și înfățișează personajele vampirilor care au modelat imaginea actuală a vampirilor. Sceots subliniază că este greu de determinat de unde provine această atracție și obsesie față de vampiri și că poate răspunsul stă în nesățiunea lor, într-o sexualitate mutată care atinge o coardă atavică a culturii

noastre consumeriste. Atracția pentru vampiri a fost prezentă încă de la începutul civilizației umane și sugerează că vampirii operează dintr-un aspect neexprimat și neexplorat al psihicului nostru sau că vampirismul rezonază cu procese sociale necunoscute. Un lucru este cert: se poate concluziona că vampirii reprezintă ceea ce ne temem și ne dorim; ele evocă o lume marginală de întuneric, secret, vulnerabilitate, exces și groază. Se poate concluziona că vampirii sunt într-un fel oximoroni ai subconștientului nostru. După cum s-a menționat deja la începutul acestei teze, vampirii provin din mituri și sunt prezenți în civilizațiile antice din întreaga lume. Vampirii și-au construit profilul pe mituri și figuri istorice europene (deja menționat Vlad Țepeș). Apariția vampirilor în secolul al XIX-lea în romanul lui Bram Stoker sub forma personajului principal Dracula a stabilit standardul vampirilor prin răspândirea tradiției vampirilor, dar și a sexualității. Arhetipul vampirului a fost preluat și dezvoltat în peste zece de filme cu Dracula de la începutul anilor 1930 și a fost acoperit în numeroase alte povești, filme și romane. Dacă ar fi să privim vampirismul ca pe o metaforă, se poate concluziona că este una foarte sugestivă, deoarece a fi strigoi înseamnă a fi într-o stare metafizică ambiguă care implică întrebări despre întruchipare, viață, moarte și nemurire. Pofta vampirică este vorace și nesățioasă și concentrează atenția asupra naturii poftei în sine, asupra dorinței și asupra forței motrice a apetitului. Vampirii pot fi caracterizați ca fiind foarte sexuali, dar pătrunderea lor nu este de natură genitală și pot fi de orice gen și orice orientare sexuală. Esența vampirului este contradictorie și combină incompatibilul, rolurile de victimă și de prădător sunt adesea confundate, dependența și prădarea. Un vampir este un exemplu perfect de oximoron. Este interesant că în perioada victoriană, latura erotică a vampirului era reprezentată prin pătrunderea cu o mușcătură și prin schimbul de sânge care a provocat extaz, și a fost un mijloc puternic de exprimare a anxietății din cauza sexualității nestăpânite, în special feminină, iar în ultimele decenii accentul se pune pe performanță și pe faptul că vampirul este motivat romantic. Există, de asemenea, utilizarea figurii „vampirul emoțional”. Un vampirul emoțional se „hrănește” cu victima în încercarea de a determina pe cineva să umple un vid emoțional sau spiritual în existența lui, iar acest lucru are ca rezultat o servitute reciprocă. Un vampir este complet dependent și poate exista doar în relație cu gazda, adică victima. Apetitul vampirului este constant reînnoit (Sceats:107-108).

Și literatura modernă folosește legende vampirilor ca inspirație. Este important de remarcat operele care au câștigat popularitate după *Dracula*, iar un exemplu perfect în acest

sens este *Interview with the Vampire*, romanul scris de Anna Rice și publicat în 1994, cartea câștigând și mai multă popularitate după ecranizare. Multe opere de literatură fantastică cu tematică vampirică au câștigat popularitate în întreaga lume. Printre aceste opere se remarcă, de exemplu, Stephanie Meyer și serialul ei *Twilight* (2005-2008), care a fost și el transformat în filmul serial, au câștigat faima mondială. Mai mult, următoarele seriale au câștigat o mare popularitate: *The Vampire Diaries* (1991-1992) de L.J. Smith, *The Vampire Academy* (2007-2010) de Richelle Mead și serialul *The House of Night* (2007-2014) scris de mamă și fiică. P. C. Cast și Kristin Cast (Gudmundsdottir, 2015: 2).

Pentru această lucrare, este important de menționat serial *The Vampire Academy* scris de Richelle Mead. Anume, această serial unește terminologia care este larg menționată în această lucrare și anume *strigoi* și *moroi*. În plus, în serial este reprezentat un alt concept, care este *dhampir*. *Dhampir* este un termen care poate fi găsit printre țigani slavi (Bunson, 1993: 65). Este de fapt un nume pentru un copil *vampir* care are puteri speciale care îl ajută să lupte cu *vampirii*. Acest termen poate avea un nume diferit și depinde de locul în care este folosit. Potrivit legendei, după ce un bărbat devine *vampir*, el are în primul rând dorința de a avea relații sexuale cu văduva sa, iar acest act sexual poate duce uneori la nașterea unui *dhampir*. Se crede că *dhampirii* sunt foarte eficienți în detectarea și distrugerea familiilor lor de *vampiri* (Bunson, 1993: 69). În *The Vampire Academy*, *dhampirii* sunt jumătate *vampiri* și jumătate oameni. *Strigoi* și *moroi* sunt termeni preluați din folclorul românesc, iar autorul le oferă noi trăsături. *Strigoi* sunt nemuritori, răi și lipsiți de morală și se hrănesc cu sânge uman, în timp ce *moroi* sunt în viață și au puteri magice asupra elementelor, se hrănesc și cu sânge uman, dar exclusiv donat. În serie, predomină lupta dintre *strigoi* și *dhampiri*, care de fapt au fost antrenați toată viața pentru a-i proteja pe *moroi* (Gudmundsdottir, 2015:10-11).

Din toate cele de mai sus, este clar că *vampirul* a fost cândva întruchiparea răului în lume, iar astăzi este un simbol al obsesiei societății cu îmbătrânire și moarte. *Vampirul* este un simbol și o metaforă a nemuririi și a victoriei asupra vieții, care este de neatins pentru oameni (Bunson, 1993:263). *Vampirul* a făcut ceea ce nimeni nu a făcut – a devenit o metaforă pentru viața veșnică, fără a atinge perfecțiunea spirituală, a cucerit moartea și operează în afară granițelor societății. Nu există moralitate sau simț al responsabilității pentru *vampiri*. *Vampirii* devin irezistibili, senzuali și rezistenți la toate ororile vieții pământești, muritoare (Bunson, 1993:264).

4. Strigoi

Strigoii este un duh care poate fi masculin sau feminin. Strigoii este asemănător cu *vampirul* occidental. Etimologia cuvântului *strigoi* probabil are rădăcina în limba latină. Există două cuvinte latine a căror rădăcină se crede că ar sta la baza cuvântului *strigoi*: *strigosus* și *strix*. *Strigosus* înseamnă *descărnat*, dar *strix* este pasăre fabuloasă asemănătoare cu bufnița sau cu cucuvea care suge noaptea sângele pruncilor (Dumitru, 2007: 255). Definiția strigoiiului în Dicționar explicativ al limbii române spune că „*strigoi* este sufletul unui om, viu sau mort, despre se crede că se transformă în timpul nopții într-un animal sau într-o apariție fantomatică provocând neajunsuri celor pe care îi întâlnește”; în continuare, dicționarul indică: „*strigoi* este și om născut într-o zodie nefavorabilă, despre care se crede că se află în legătură cu diavolul și se ocupă cu vrăji și cu farmece”. *Strigoi* poate fi și epitet dat unui om rău (DEX 2009). Termenul *strigoi* și definiția etimologică s-a atestat, cum accentuează Hedeșan (1998: 9), deja în *Descriptio Moldaviae* al lui Dimitrie Cantemir cu definiție:

„Striga, după cuvântul grecesc στργλέ, înseamnă azi în Moldova același lucru ca și la romani, adică o vrăjitoare bătrână care prin puterea ei drăcească omoară, nu se știe cum, pe copii nou-născuți. Superstiția este foarte răspândită mai ales la transilvăneni, căci ei zic cât atât cât umblă strigă, copiii, fără a suferi vreo boală mai înainte, sunt găsiți în leagăn fără suflare.”

Unii autori, de exemplu T. Pamfile, observă că există două tipuri de *strigoi*; *strigoi* vii (vidmele, *pricolici*, *vârcolacii*) și *strigoii* morți (stafiile, *moroi...*)'. M. Mesnil are o altă împărțire, divizează *strigoi predestinați* și *însemnați*. Adică *strigoi predestinați* sunt un fel de oameni-lupi, ei sunt *strigoi* toată viața lor, ei sunt copii care se nasc cu tichie sau cu căiță. Oamenii pot deveni *strigoii* ca urmare a unui accident. Dacă se întâmplă, de exemplu, neîmplinirea riturilor de înmormântare pe drumul către lumea de dincolo care asigură trecere ușoară de la statutul de viu la cel de mort, atunci persoană devine *strigoi* (Dumitru, 2007: 256).

O altă definiție interesantă a *strigoi* este oferită de Lazăr Săineanu în *Dicționar universal al limbii române* (1929) său:

„strigoii m., 1. om mort ce se crede că iese din mormânt în noaptea spre sfântu Andreiu și cu cosciugul pe cap merge de cercetează pe ai săi apoi stranganduse cu alții pe la răspantii trag hora lor macabra: strigoii au o coadă mică pe dinapoi și se pot

preface în diferite animale (lupi, câini etc.): vin strigoii s'aduna parasind a lor sicrii AL.; 2. fig. porecla vechilor boieri retrograd: ne chem pe noi ruginitzi strigoii AL.; 3. Bot. praful strigoilor. V. praf [V. striga: lit. vrăjitor (care poate lua forme diferite)].”

Scriban oferă încă o definiție interesantă despre *strigoii* în *Dicționarul limbii românești* (1939):

„strigoi m. pl. tot așa (d. *striga* k it. *stregone* vrăjitor d. *strega* vrăjitoare de unde și nsl. *štreigon* strigoi. V. striga 1). După credința poporului om mort prefăcut în vedenie care vine și turbura pe cei vii și chiar le suge sângele.”

Termenul *strigoii* în sensul spiritului general malefic a apărut pentru prima dată în românește în *Îndreptarea legii* din anul 1652: “Mulți de într-acei morți se scoală de să fac strigoii și omoară pe cei vii” (Hedeșan, 1998:10). După Hedeșan (1998: 10) este evident că această definiție de strigoii este un pic diferită de ceea ce propune C. Diaconovich:

„După credința populară sunt unii oameni cari se nasc cu perdea pe cap. Se crede că strigoii au codiță. După ce mor se îngroapă cu față în jos, li se pune în gură un cățel de usturoi sau li se împlântă o țeapă în inimă ori li se leagă trupul cu rug, etc., ca să nu poată ieși din groapă. Când ies (mai ales în noaptea de Sfântul Andrei), iau laptele de la vaci, sug sângele sau rod inima rudeniilor în viață. De aceea membrii familiei din care a ieșit un strigoii, după moartea lui sunt chinuți de frică. Tot asemenea e chinuită femeia ai cărei copii sunt mort nebotezați, cari iarași trec în strigoii.”

Trei decenii mai târziu, în lucrarea lexicografică alui I.-Aurel Candera și Gh. Adamescu apare definiția termenului *strigoii* (Hedeșan, 1998:10-11):

”Strigoii. Ființă omenească (bărbat sau femeie) care vine pe lume cu o tichie sau căiță pe cap și cu șira spinării prelungită în formă de coadă, nu prea lungă, acoperită cu păr; toată ziua își văd te trebile lor, ca ceilalți oameni, dar noaptea, îndată ce au adormit, le iese sufletul care se duce să se întâlnească cu alți strigoii, iar trupul rămâne ca mort pe pat; sufletele lor se întâlnesc în locuri anumite, pe la răspântii, și joacă împreună; sunt de o răutate neînchipuită,ucid copii și le suc sângele, strică căsătoriile, sărăcesc pe oamenii, iau mana de la vaci și de la semănături; când moare una din aceste ființe despre care se crede că a fost strigoii sau strigoaică, i se vără prin inimă frigare înroșită

în foc sau un par, pentru ca sufletul să nu poată ieși din pământ și să chinuiască pe oameni noaptea; se crede, încă, că se pot preface în animale: lup, câine etc.”

5. Moroi

În aceasta parte se va scrie despre termenul *moroi*. Cum scrie O. Hedeșan (1998:11), C. Diaconovich propune explicație termenului moroi:

„Poporul crede că oamenii și muierile rele, după înmormântare, la trei zile intră diavolul și îi aduce pe la casele lor și ale foștilor lor prieteni și-i înspăimântă, ceea ce se zice moroi și ține un an, iar după alții șapte ani. Moroi nu mai au putere a face rău cuiva, afară de frică. În unele sate există datina de a dezgropa la miezul nopții pe cel făcut moroi bătându-i-se prin inimă un cui de sânger și atunci se crede că nu se mai face moroi.”

Este evident, accentuează O. Hedeșan (1998: 12), că există o sinonimie dintre *moroi* și *strigoi* care poate fi constatată mai ales la nivelul abstract al limbii naționale române, E. Petrovici explică acest fenomen:

„Realitatea regională a României o atestă foarte rar, oferind, în schimb, alte raporturi, mult mai nuanțate, între cei doi termeni. Acolo unde se utilizează moroi cu sensul extins, semnalat mai sus, nu se recurge în vorbire la strigoi, în consecință cuvintele funcționează, practic, echivalent, dar în spații tradiționale distincte. În schimb, în spațiul dominat de strigoi, moroi selectează din domeniul semantic al acestuia doar o singură accepție, având, deci, un sens restrictiv.”

Astfel, Hedeșan (1998:12) se referă la I.-Aurel Candrea și Gh. Adamescu și oferă un alt fapt interesant despre *moroi*. Deci, în Bucovina și nordul Moldovei termenul *moroi* semnifică un copil care s-a născut mort și nebotezat – el s-a făcut strigoi și noaptea o chinuiește pe maica-sa.

Emil Petrovici propune explicația termenilor *strigoi* și *moroi* în zonelor ardelene, în Țara Moșilor și în Pădurenimea Hunedoarei: *moroi* (poate avea și formă *moroiniță*) sunt cei

care iau laptele de la vaci, dar *strigoi* sunt oamenii morții care ies din mormânt și revin acasă (Hedeșan 1998:12).

Când este vorba de etimologie cuvântului *moroi*, dicționarele românești sunt în consens, susține Hedeșan (1998: 12) și, făcând o referire la V. A. de Cihac, propune etimologia cuvântului *moroi* din vechiul slav *mora*, subliniind totuși că dicționarele nu oferă și vreo explicație prin ce proces *mora* a devenit în limba româna *moroi*. Cuvântul *mora* se poate găsi în lumea slavă sudică și vestică (în sârbă, croată, slovenă, poloneză), dar și în alte limbi balcanice (albaneză și neogrecă). Terminologia mitologiilor slave arată că vechiul slav *mora* înseamnă „ciumă, epidemie“, acest termenul este legat cu multe cuvinte din limbile slave actuale care reprezintă numele zeităților sau semidemonice care sunt legate cu ideea de morții. O altă explicație care ni propune Hedeșan (1993:13) referindu-se la Anca I. Ionescu, se referă la aria nord-slavă, acolo *mora* este o ființă semidemonică, aparență fizică ei nu este precizată. Principala sa caracteristică este că sugrumă oamenii în somn, există și o altă caracteristică care arată că *mora* suge laptele din pieptul femeilor. Mai sus este menționat că *mora* nu are aparență fizică, dar uneori *mora* se apare că ființă care își poate schimba chipul. Uneori *mora* este bărbat, uneori se arată ca femeie, sau poate fi orice animal (câine sau pisică, etc.). Cuvântul *mora* s-a menționat pentru prima dată în secolul XVI-lea și în Serbia, Muntenegru, Dalmația și Slovenia, a avut sens de *coșmar* și *vrajă*.

6. Comparația ființelor *strigoi* și *moroi* cu *štriga* și *mora* croate

În această parte, va fi comparat *strigoiul* românesc, despre care deja a fost scris mai devreme, cu vampirul croat. Există asemănări în numele *strigoi* și *štriga/štrigun*. Etimologia termenului *štriga/štrigun* nu este pe deplin cunoscută, dar rădăcina acestui termen poate fi găsită în cuvântul roman *strigoi* și a intrat în limba croată datorită contactului pe care Istria l-a avut cu limbile istro-română și italiană. Rădăcina cuvântului *štrig* este din limba latină (*strigosus* sau *strix*) înseamnă „vrăjitoare“. În folclorul croat, *štriga* înseamnă că o persoană s-a născut ca atare și, spre deosebire de *vampiri*, *štriga* nu este moartă, ci o ființă vie (Perić – Pletenac, 2008:17-18). *Štriga* poate fi recunoscută la naștere, dacă un copil se naște în placentă de culoarea roșu închis sau cu coadă. Pentru că *štriga* să fie oprită și pentru că blestemul să fie îndepărtat din ea, persoana trebuie să anunțe că *štriga* s-a născut sau să distrugă placentă în care s-a născut. Altfel, pagubele și răul pe care le poate face *štriga* iau o amploare, atacând noaptea, de obicei cu o oră înainte de miezul nopții la răscruce de drumuri

și izvoare (Perić – Pletenac, 2008:19-20). *Štriga* atacă oamenii, distruge recoltele, ucide animale, provoacă nenorociri și se poate transforma într-un animal, cel mai des o pisică sau un câine negru. Se crede că după moartea unei persoane care a fost *štriga*, este necesar să-i străpungă limba cu cuie, în felul acesta s-ar împiedica întoarcerea ei (Perić – Pletenac, 2008:22-23).

O altă creatură care poate fi găsită în mitologia croată a vampirilor este *mora*. *Moroiul* românesc și *mora* croată au aceeași rădăcină a acestui cuvânt. După cum a fost menționat anterior, cuvântul *mora* este de origine slavă veche și nu se știe complet cum a intrat în limba română (Rudan, 2016: 241). În ceea ce privește Croația, *mora* este în mare parte o persoană de sex feminin care are o formă umană în timpul zilei, iar noaptea este un spirit care își chinuiește victimele în timp ce dorm, se așază pe pieptul adulților și le sufocă și le torturează, și sugă călcâiele sau sânii copiilor mici. *Mora* se poate transforma, de asemenea, în diverse animale pentru a-și ascunde acțiunile, care sunt de obicei șerpi, pisici și cai (Rudan, 2016: 242).

În Croația întâlnim și termenul *vampir*. Cea mai veche înregistrare despre un *vampir* se găsește în memoriile din perioada 1371-1408 ale lui Pavlo Pavlović, primarul orașului Zadar. Este vorba despre un *vampir* care a terorizat insula Pašman în secolul al XV-lea (Perić – Pletenac, 2008:39). Poveștile despre creaturi însetate de sânge sunt deosebit de bine păstrate în Istria și în golful Kvarner, iar cea mai faimoasă dintre ele este cea despre *vampirul* Jure Grando. În 1672, Jure Grando a murit în satul Kringa, iar după moartea sa și-a terorizat consătenii, în special preoțul care i-a ținut înmormântarea și soția sa, acest teror a durat circa 15 ani. Jure venea noaptea în patul soției sale și o hărțuia sexual. Jure bătea și la ușă, ceea ce era semn că cineva din acea casă va muri a doua zi. Preoțul Miho Radetić și 9 curajoși săteni au decis să-l oprească pe Jura în 1685. I-au deschis mormântul și i-au găsit trupul perfect conservat, cu zâmbetul pe buze. Localnicii s-au speriat și au fugit, iar chiar a doua zi au încercat să-i străpungă inima cu un țaruș de lemn, care, din păcate, nu a funcționat. După exorcizare, Jure Grando a fost decapitat și localnicii au fost convinși că numai acest act a prevenit și mai multă teroare în sat (Perić – Pletenac, 2008: 40-41).

7. Priculicii (pricolicii, tricolicii)

Definiția priculicilor, în general, este că ei sunt oameni care se transformă în lupi. Termenul priculici are variantele regionale *pricolicii* și *tricolicii*. Cum explică Dumitru (2007: 238), acest termen apare pentru prima dată în *Descriptio Moldaviae* (D. Cantemir). Există câteva explicații pentru termenul *priculici*, dar prin etimologie populară, una dintre ei este legată de cuvântul grecesc *lykos* care înseamnă *lup* și *trix* care înseamnă *păr*, adică om cu *păr de lup* (Dumitru, 2007:238).

Alta explicație a *priculiciilor* este propusă în *Dicționar de mitologie, demonologie și mitologie românească*:

„Duh rău din mitologia românească, întâlnit și în formele Priculici, Tricolici, făcând parte din categoria strigoilor. (...) După unele materiale folclorice, ar face parte mai mult din categoria strigoilor vii, dar nu are ca însușire obligatorie vampirismul; este închipuit ca un om cu coadă, născut dintr-o împreunare incestuoasă; de aceea, este pipernicit, dar se deplasează cu mare repeziciune, preferând timpul nopții. Dându-se de trei ori peste cap, se poate metamorfoza în lup sau în câine. Se hrănește cu carne de vită sau de om (mai ales de copii), aduce boli și molime. Noaptea pătrunde în casele oamenilor și se așază pe pieptul celor adormiți, chinându-i în somn. La dorința lor, oamenii-pricolici se pot preface în orice animal, afară de porumbel, de miel, arici, cerb și rândunică, pentru că aceste animale sunt sfinte. Numeroasele materiale folclorice referitoare la pricolici au drept constantă lykantropia acestor ființe.(...) Dacă pricoliciul este dezdemonizat, atunci poate trăi normal o viață de om. Se credea că împotriva puterii demonice a pricoliciului se putea folosi o iarbă rozacee, care crește în păduri în locurile unde un om malefic sau un lup, dându-se noaptea de trei ori peste cap, se transformă în pricolici. Din punct de vedere tipologic, pricolicii dacoromâni se înrudesc cu oamenii-lupi din credințele altor popoare europene: Werwolf – la germani, loup-garou – la francezi, valkodlak I volkodlak I vrykolak – la slavi (Evseev, 1998).”

Povestirile care descriu *pricolici* sunt răspândite mai mult în zona Hunedoarei, în Munții Poiana Ruscă, și au fost culese de T. Pamfile (Dumitru, 2007:240). Una dintre ele este următoarea:

“...o fată se mărită cu un pricolici. La o săptămână după nuntă, cei doi merg la părinți. Pe drum pricoliciul dispare și, revenind sub formă de câine, se repede la nevastă și încearcă să o muște. Femeia se apără cu un brâu, apoi îl lovește cu secera și pricoliciul dispare. Revenit sub înfățișare omenească, e recunoscut după scamele dintre dinți (...)

În satele aparținătoare comunei Bătrâna din Poiana Ruscăi, aproape invariabil, acest pricolici, recunoscut după scamele dintre dinții săi, e un frate mai mic care are obiceiul de a dispărea pentru un anumit timp de acasă, rătăcind undeva prin pădure.”

Pe baza detaliilor acestei legende, Evseev (1998) trage o concluzie: „Acest amănunt, ca și alte detalii privind credințele în pricolici, ne permit să admitem că avem aici o supraviețuire a unui rit de inițiere războinică a tinerilor-lupi, datând din lumea dacică.”

Se folosește și termenul *tricolicul* care este o variantă regională a *pricolicii*. *Tricolicii* sunt, de fapt, „progeniturile unor lupi fantastici sau lupi infernali care se încrucișează cu femei ce aveau coșmare senzuale, în păduri, sau lupoaice fantastice sau infernale care se încrucișează cu bărbați în aceleași condiții nocturne și silvestre” (Evseev,1998). Ei sunt carnivori, instinct de a ucide predomină, vreau să devora prada și distrug tot ce este viu, adică se hrănesc uneori cu mânjii unei herghelii, după care se transformă în mânji-lupi pentru a devora hergheriile din care au provenit (Evseev,1998).

8. Vârcolac / Svârcolac

Vârcolac este persoana malefica, este închipuită ca o dihanie care vrea să mănânce Luna sau Soarele și în așa fel să provoace eclipse. Animalele care reprezintă *vârcolacii* sunt animale precum câini, dar sunt reprezentanți uneori și ca monștri, de exemplu zmei, balauri, șerpi, șopârle. *Vârcolac* este un termen care este adesea confundat cu *pricolici*. Conform credințelor, un *vârcolac* se naște ca un copil al cărui părinți nu au fost botezați sau devine unul după comiterea fratricidului sau după nesupunerea unor obiceiuri. La fel, *vârcolac* poate apărea și din aer dacă femeile toarcă noaptea fără lumânare. *Vârcolacii* sunt foarte des asimilați cu *strigoi* și se consideră că se nasc cu căiță pe cap (ca și strigoi). De asemenea, se

crede că *vârcolacii* sunt oameni care au adormit sau au căzut în letargie, somn profund, al căror suflet se desparte de corp și călătorește spre Soare sau Lună și se întoarce înapoi. Dacă un astfel de om adormit este mutat de la locul lui, moare, pentru că sufletul nu mai știe să se întoarcă în trup. Interesant este și faptul că *vârcolac* este aproape de balaurii cerești, se crede că este un *vârcolac* curcubeu care coboară din cer pentru a bea apă. Cu toate acestea, cea mai mare asemănare dintre *vârcolaci* și lupi se reflectă și în chiar numele acestei creaturi mitologice, precum și în credințele populare. Numele este un împrumut din sârbă și bulgară, *vyrkolak*, iar cuvântul este compus din *vylk* + *dlakfa*, care în traducere înseamnă *cel care este acoperit cu păr de lup*. *Vârcolac* poate fi înrudit și este asemănător cu *loup-garou* al francezilor, cu Beowulf-ul sau Werwolf-ul germanilor, cu Bhima vechilor indieni etc, se crede că sunt oameni ziua și se transformă în lup noaptea. Există o posibilitate și o mare probabilitate ca termenul *vârcolac* să fie legat de vechii daci și cultul lor lup. De asemenea, se crede că etnonimul *vlah*, pe care slavii îl foloseau pentru daco-români, era un derivat al cuvântului indo-european *ulkouos*, care în traducere înseamnă *lup* (Evseev, 1998).

9. Bosorcoi

Este un fapt interesant că termenul regional *bosorcoi* există doar în folclorul Oașului și poate fi echivalat cu *strigoi*. *Bosorcoi* este o ființă a nopții, un spirit rău cu atribute vampirice, unul care nu este mort. Unii etnologi cred că acest termen a fost creat sub influența rutenilor, dar etimologia cuvântului indică originea maghiară (Evseev, 1998). Cuvântul original în limba maghiară este *boszorkány*, pe care îl traducem prin vrăjitoare sau *strigoi* (Coteanu, 2010).

10. Strigoi și literatura română

În această parte a lucrării vor fi analizați *strigoi* care și-au găsit locul în literatura română. S-a menționat deja că vampirii au fost o sursă de inspirație frecventă pentru opere literare, filme și că sunt o temă eternă și o inspirație inepuizabilă, prezentată în atât de multe moduri diferite. Din acest motiv va fi explorați vampirii și *strigoi* ca inspirație în literatură într-o țară pe care mulți o asociază cu această legendă. Va fi analizate două poezii ale scriitorului Vasile Alecsandri, *Strigoiul* și *Noaptea Sfântului Andrii*. Aceste două poezii descriu cel mai bine *strigoi* așa cum sunt descrise deja în această lucrare. O altă imagine a *strigoiului*, diferită de

cea tradițională, o oferă *Luceafărul*, ale lui Mihai Eminescu, și *Domnișoara Christina*, ale lui Mircea Eliade. În aceste analize se regăsesc nu numai caracteristicile tradiționale ale *strigoilor* din popor, ci și dimensiuni noi care se extind în întrebări mai profunde despre existență și moralitate. Aceste noi dimensiuni pot fi comparate cu teoria vampirilor „vechi” și „noi” despre care scrie Zanger în articolul său *Metaphor into Metonymy: The Vampire Next Door* (1997:17). *Dracula* lui Stoker este cel mai bun exemplu de vampir „vechi” care este încă popular, și în care putem găsi caracteristici împrumutate din folclorul românesc și care au început să-și formeze caracteristicile distinctive în secolul al XIX-lea. „Noul” vampir apare în cultura de masă la sfârșitul secolului al XX-lea și devine sociabil, crimele sale sunt o reflectare a caracterului și a luptei sale interioare, nu o luptă cosmică între bine și rău, Satan și Dumnezeu.

10.1. Două poezii ale lui Vasile Alecsandri

Vasile Alecsandri, s-a născut la 21 iulie 1821 la Bacău. A realizat multe în viața sa, și a fost poet, dramaturg, om politic, folclorist, ministru, diplomat, academic român și membru fondator al Academiei Române. S-a remarcat și ca creator de teatru și literatură dramatică românească. Vasile Alecsandri s-a născut într-o familie înstărită care i-a asigurat o educație de calitate. Și-a petrecut copilăria pe moșia tatălui său, mai ales la Iași și Mircești, și s-a întors mereu acolo pentru a-și găsi liniștea atât de necesară. Educația a început în casa părintească. Dintre 1834 și 1839, și-a continuat studiile la Paris. Vasile Alecsandri a vrut să studieze medicina și dreptul, dar după ce și-a dat seama că nu este făcut pentru asta, s-a orientat spre literatură (Nicolescu:3). După întoarcerea sa în Moldova, Alecsandri participă activ la scena politică și culturală. Ca și Costache Negruzzi și Mihail Kogălniceanu, a fost directorul teatrului din Iași. A participat la mișcarea revoluționară în 1848 în Moldova și a fost responsabil cu realizarea documentelor programatice ale mișcării, după care a petrecut un an în exil în Franța. După întoarcerea în România, se alătură luptei pentru unirea Moldovei și Munteniei și este susținător al lui Alexandru Ioan Cuza (Nicolescu:4). Călătoria sa literară a început după publicarea nuvelei *Buchetiera din Florența*. A luat parte în aproape toate evenimentele importante pentru România de la mijlocul secolului al XIX-lea sunt legate de Alecsandri. A ocupat diverse funcții în domeniul culturii și politicii, a condus Teatrul Național din Iași, chiar a fost ministru de Externe și diplomat. Vasile Alecsandri este cunoscut pentru

multe dintre operele sale literare, printre altele pentru comedii din *Ciclul Chirițelor*, de exemplu *Chirița în Iași sau două fete ș-o neneaca* (1850), *Chirița în provincie* (1855); proză *Istoria unui galben*, *Iașii în 1844*, *O primblare la munți*; poezie *Pasteluri* (1868), *Doine și lacramioare* (1853); drame *Cetatea Nemțului*, *Despot Vodă* (Nicolescu: 5-6). Una dintre cele mai importante poezii scrise de Vasile Alecsandri este cu siguranță *Hora Unirei* (1856), apărută în revista *Steaua Dunării* și pusă în muzică de Alexandru Flechtenmacher. Cântecul este un simbol al unificării formale a principatelor române, care a avut loc la 24 ianuarie 1859, și este interpretat și dansat în acea zi. Vasile Alecsandri a murit la 22 august 1890 la Mircești și a fost înmormântat acolo în mormântul familiei (Nicolescu:8).

Dintre numeroasele sale poezii, două ating subiectul strigoi: *Strigoii* și *Noaptea Sfântului Andrii*. Ambele poezii înfățișează strigoi din folclorul românesc ca simboluri ale fricii și morții. Acești strigoi se potrivesc cu versiunea „vechilor” vampiri discutați mai devreme.

10.2. *Strigoii*

Această poezie este formată din 12 strofe, iar fiecare strofă are 6 versuri. Titlul poeziei în sine anunță motivul și tema principală. Prima strofă introduce cititorul într-o atmosferă sumbră, iar poetul a folosit motivele abisului, vântului și crucii. Poezia *Strigoii* de Vasile Alecsandri este una dintre cele mai cunoscute piese ale romantismului românesc. Poezia a fost scrisă în 1857 și face parte din colecția *Doine și lacrimioare*. Poezia *Strigoii* este plină de imagini simbolice și prin atmosfera sa mistică și întunecată, poetul scrie despre dragoste, trecut, regret și moarte:

„Când e noapte fără stele,
Mii de flăcări albastrele
Se văd tainic fluturând,
Și prin ele crunt deodată
O fantasmă se arată,
Se arată blestemând.”

(Alecsandri:42)

În strofa următoare, cititorul întâlnește absența vieții vegetale și animale în jurul acelei prăpastii, iar gemetele venite din pământ sugerează natura rea a ființei care se află dedesubt. Într-o noapte fără stele, după gemete dureroase, un spectru, o fantomă, iese în sfârșit din abis. În strofa a patra, cititorul află că un *strigoi* zace în abis. Mai mult, cititorului i se prezintă o scenă în care două umbre, îndrăgostiți, se îmbrățișează și își jură dragostea. Apoi iese în prim plan motivul unui cal alb care își lasă urmele pe pământ. În strofa a șaptea, fata îl roagă pe iubitul ei să nu o părăsească și nu primește niciun răspuns. Fata este strânsă într-o îmbrățișare și sărutată, iar tânărul dispare în aer subțire pe cal. În strofa a noua, motivul principal este un călăreț pe un cal alb călare noaptea, iar primul vers începe cu o întrebare:

„În prăpastia cea mare,
Unde vântul cu turbare
Suflă trist, înfricoșat,
Vezi o cruce dărâmată
Ce de vânt e clătinată,
Clătinată ne-ncetat?
(Alecsandri: 42),,

Deja în prima strofă ies în evidență simbolurile creștine, în acest caz este vorba de o cruce răsturnată care vestește apariția răului. În slujbă ocrotirii împotriva *strigoilor* din nou apare crucea:

„Cu ochi plânși, cu glas pătruns)
Ah! te jur pe sfânta cruce!
Stai cu mine, nu te duce...
Dar voinicul n-a răspuns;
(Alecsandri:43)”

În clipa următoare, calul devine neascultător și mii de mici focuri apar în fața lor. Calul urmează focurile și se apropie de abis, se împiedică și ambii cad în abis. Din acel moment se aud din prăpastie gemete, țipete și blesteme, bătute de vânt noaptea. Și din acel moment, o apariție teribilă iese din abis, o fantomă care iese din mormânt, un *strigoi*. De aceea poetul își încheie poezia cu o amenințare:

„Călător nenorocite,
Fugi de-acele căi pocite

De ți-e calul de bun soi,
Că-n mormântul fără pace
Și sub cruce-acolo zace,
Zace singur un strigoi!
(Alecsandri:42)“

În aceasta poezie, Vasile Alecsandri explorează lumea supranaturală și mitologia, în special, *strigoi*. În această poezie, *strigoi* sunt legătura dintre lumea morților și lumea celor vii. Simbolismul iese în prim-plan în poezie, deși are o intrigă și un caracter specific, însă imaginile simbolice subtile care îmbogățesc poemul ascund multe mesaje și întrebări importante. De exemplu, reprezentarea *strigoiului* simbolizează tranziția dintre viață și moarte. Aceasta poezie combină, de asemenea, elemente romantice tipice care au împodobit literatura romantismului: dragoste pentru tradiție, interes pentru tradiție și folclor. Interesul pentru folclor și tradiție iese în prim-plan deja chiar în titlul poeziei *Strigoiul*, care devine simbol al morții și al vieții de apoi. Atunci iese în primul plan faptul că viața umană este trecătoare și fragilă, iar moartea este un rezultat inevitabil:

„Și-de-atunci în fund s-aude
Gemete, blăstemuri crude
Care trec pe-al nopții vânt.
Și de-atunci ades s-arată
O fantasmă-nfricoșată
Care iese din mormânt!
(Alecsandri:44)“

10.3. *Noaptea Sfântului Andrii*

Al doilea poem al scriitorului Vasilie Alecsandri care va fi analizat este *Noaptea Sfântului Andrii*. Poezia a fost scrisă în 1857 și la fel ca *Strigoii* are 12 strofe, dar câte 7 rânduri – 12 septime. Poezia începe cu un fel de avertisment pentru poporul creștin, sosirea *strigoilor*, *strigoi* care își părăsesc mormintele și fac gălăgie în noaptea sfântului Andrei. Evseev oferă o definiție detaliată a acestei credințe populare în dicționarul său (1998):

„În mitologia românească, în jurul numelui și datei celebrării apostolului (30 noiembrie) s-au format mituri și credințe populare cu substrat precreștin. Se crede că în noaptea spre 30 noiembrie umblă strigoii, de aceea ea se numește și Noaptea Strigoilor. (...) Pentru ca strigoii vii sau strigoii morți, care în această noapte se bat cu melițele, să nu intre în casă, ușile, clantele, crucile ferestrelor și stâlpii porților se ungeau cu usturoi”:

„Zgomot trist în câmp răsună!

Vin strigoii, se adună,

Părăsind a lor sicrie.

Voi, creștinilor popoare,

Faceți cruci mântuitoare,

Căci e noaptea-ngrozitoare,

Noaptea Sfântului Andrei!

(Alecsandri:129)“

Deja la începutul acestei poezii, simbolul creștin al crucii iese în prim-plan ca un fel de „armă” împotriva strigoilor. În poezie se face referire de două ori la realizarea crucilor și se subliniază importanța credinței în lupta împotriva forțelor răului. Apoi cititorul se confruntă cu o descriere a naturii care devine ostilă: un vânt furibund, un stejar care cade și un cer posomorât și întunecat. Apoi, această atmosferă întunecată este transferată în lumea animală cu hiperbolă. Bufnițele sunt sumbre și nervoase, ochii lupilor se înroșesc și urlă la lună, iar undeva în depărtare, pe un câmp, apare Satana. Atmosfera devine din ce în ce mai infamă, vine Satana și în urma lui apar alte ființe supranaturale, umbre, fantome, Atena de noapte și zâne care îl urmează ca norii. Apoi vine miezul nopții, infamul ceas al doisprezecelea răsună din turnul fără cruce și spiritul rău se îndepărtează de el. Sunt din ce în ce mai mulți *strigoi*,

iar roata se învârtă lângă turnul creștin, oamenii vin și împletesc o coroană și dansează în jurul ei. Cei care au sufletul curat, creștini, trebuie să se protejeze și se sugerează să facă cruci salvatoare pentru că este noaptea sfântului Andrei. Urmează descrierea *strigoilor* care își odihnesc oasele în morminte îndurerate:

„Acum iată, pe mormânturi,

Clătinați, bătuți de vânturi,

Toți strigoii s-au lăsat.

Așezați într-un rond mare,

Adânciți în întristare,

Pe sicriu-și fiecare

Oasele-și a rezemat.

(Alecsandri:131)“

Atunci *strigoii* își spun poveștile de viață, din care se vede că nu erau oameni buni și se poate observa gradarea păcatului cu fiecare nouă poveste. Unul dintre *strigoii* a furat multe drepturi de la alții, a furat de la orfani. Celălalt avea putere, era lacom și nu era un bun stăpân al poporului său. Al treilea a făcut mult rău împotriva țării sale și a vândut-o străinului. În poezie, putem observa cât de invidioși și răi au devenit *strigoii* care nu au pace nici măcar în moarte:

„Altul zice: Eu în lume

Am avut putere, nume,

Căci am fost stăpânitor!

Dar în oarba-mi lăcomie,

Pentru-o seacă avuție,

Am împins în grea urgie

Pe sărmanul meu popor!

(Alecsandri:132)“

Ultima strofă este un fel de avertisment și un mesaj universal către oameni că ura și o viață păcătoasă rămân pentru totdeauna la cei care sunt păcătoși și că soarta lor este mormântul. Poezia *Noaptea Sfântului Andrii* descrie o creatură fantastică din folclorul românesc care este simbol al fricii și al morții. Deși *strigoii* sunt înfățișați și descriși în poezie în viețile lor anterioare și pot fi ușor imaginați ca persoane vii care au fost păcătoși, această reprezentare a *strigoii* se încadrează în cadrul vampirilor „vechi”.

10.4. Mihai Eminescu, *Luceafărul*

Mihai Eminescu a fost un poet, prozator și jurnalist român. S-a născut la 15 ianuarie 1850 ca Mihail Eminovici la Botoșani. A murit la 15 iunie 1889 la București (Crețu, 1980:34). A fost ales postum membru al Academiei Române, mai exact, la 28 octombrie 1948. Mihai Eminescu a fost al șaptelea dintre unsprezece copii și a crescut într-o familie de țărani români din nordul Moldovei. Și-a petrecut copilăria în natură și în deplină libertate de mișcare. 1866 a fost anul primilor pași literari ai acestui poet, poezia *La mormântul lui Aron Pumnul* a fost semnată „Mihail Eminovici” (Crețu, 1980: 35). Este interesant de subliniat faptul că Iosif Vulcan, un poet român și editorul revistei *Familia*, a fost responsabil pentru schimbarea numelui lui Mihail Eminovici în Mihai Eminescu. Mihai Eminescu a rătăcit prin România din 1866 până în 1869 pe ruta Cernăuți-Blaj-Sibiu-Giurgiu-București, iar în felul acesta a cunoscut poporul, obiceiurile și limba română. Nu a terminat niciodată studiile pe care le-a început. În 1873, începe să scrie primele versuri ale poemului *Luceafărul*, care a devenit una dintre cele mai populare opere ale sale (Crețu, 1980:4). A locuit la Iași între 1874 și 1877. Mihai Eminescu i-a cunoscut pe Ioan Slavici, Ion Creangă, Titu Maiorescu. Mihai Eminescu a fost membru activ al societății literare *Junimea* (Crețu, 1980:43). În perioada 1883 până în 1889, fiind bolnav, a scris foarte puțin, și a murit la 15 iunie 1889. A fost înmormântat la București la cimitirul Bellu. Unele dintre cele mai cunoscute poezii ale sale sunt: *Ce te legeni?*, *Crăiasa din povești*, *Doina*, *Trecut-au anii...*, *Rugăciunea unui dac*, *O, ramâi*, și așa mai departe. A mai scris proză, precum *Fât-Frumos din lacrima* și lucrări de publicistică precum *Cezara* și *Icoane vechi și icoane nouă* (Crețu, 1980: 52).

Poema *Luceafărul* este considerată capodopera poetului. A fost publicată în 1883. *Luceafărul* este un mit lirico-epic și inspirația pentru această cea mai cunoscută poezie a lui

Eminescu a venit din diverse direcții; filosofice și mitologice (Bărbieru, 2003:60). Poema este structurată în patru părți și are nouăzeci și opt de catrene cu rimă încrucișată. Bărbieru (2003:61) propune explicație despre compoziția:

„Cele nouăzeci și opt de strofe sunt structurate în patru părți (tablouri) subordonate la două planuri: universal-cosmic și uman-terestru. Tablourile sunt așezate simetric și antitetic, conform procedeei romantice: I. plan dublu: cosmic - terestru în care se înscrie aspirația spre uman a astrului, precum și iubirea dintre cei doi eroi; II. plan teluric - Cătălin o ademenește în mrejele iubirii pe fata de împărat, acum nominalizată; III. planul celest: Luceafărul se întoarce prin timp și spațiu la origini, pentru a obține de la Demiurg schimbul nemuririi cu o oră de iubire; IV. plan dublu celest-în care Hyperion contemplă la *rece* lumea telurică, în care se află perechea de îndrăgostiți, purificați prin iubire. Cele patru părți evidențiază două ipostaze ale poetului: cea umană și cea eonică (cosmic·)”.

Cum scrie Patraș (2014:103) în articolul său, oferă o privire asupra poemului care oferă G. Vanhese:

”Citit cum trebuie, limbajul facial actualizează, de fapt, o realitate arhetipală mult mai profundă, aceea a fascinantului demon romantic. Prin căutarea acestei esențe neschimbătoare, cercetătoarea atrage atenția nu numai asupra valorilor imuabile, ci și asupra transferurilor dintre *chip* (adevărat) și *maskă*.”

Bărbieru (2003:61) propune teorie despre personajul principal: „Luceafărul (din forma definitivă a poemului) este nemuritor, devenit Zburător în care se însumează contrariile: moarte / viața; înger / demon; efemer / etern (...)”. Luceafărul este descris ca o frumoasă ființă cerească, dar și ca nemuritor sau mort, iar din acea descriere se poate trasa o paralelă cu *strigoi*:

„Cu păr de aur moale,
Un vânător giulgi se-ncheie nod

Pe umerele goale.

Iar umbra feței străvezii

E albă ca de ceară -

Un mort frumos cu ochii vii

Ce scânteie-n afară.
– Din sfera mea venii cu greu
Ca să-ți urmez chemarea,
Iar cerul este tatăl meu
Și mumă-mea e marea.

Ca în cămara ta să vin,
Să te privesc de-aproape,
Am coborât cu-al meu senin
Și m-am născut din ape.
(...)
– O, ești frumos, cum numa-n vis
Un înger se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodată;

Străin la vorbă și la port,
Lucești fără de viață,
Căci eu sunt vie, tu ești mort,
Și ochiul tău mă-ngheață.
(Eminescu,1980: 208-209)”

Boldea (2003:38) în articolul său *Modele ontopoetice eminesciene* oferă o perspectivă despre dorul de pământesc al lui Luceafărul, care este de fapt neașteptat pentru o ființă care are nemurire și absolutitate:

”Pe de altă parte, Luceafărul însuși resimte o nostalgie de sens contrar, o nostalgie spre adânc, spre lumea terestră. El, desăvârșit, aparținând sferei absolutului, stând sub imperiul logosului primar, marcat de identitatea cu sine, caută să comunice cu alteritatea, să se identifice cu celălalt. Pentru aceasta,

luceafărul coboară în plan terestru, învăluind făptura fetei în lumină și, în același timp, comunicând cu ea prin intermediul oglinzii și al visului, forme magice de intermediere între cele două lumi, modalități de cunoaștere a străfundurilor ființei și a unor realități similisacrale. În aceste fragmente în care teluricul și celestul se întâlnesc, mișcările se travestesc în mistică gestuală, fizionomia eorilor lirici se transfigurează, detaliile refăcând un scenariu ceremonial, așezat sub imperiul imponderabilului. Perceput ca imagine, ca semn iconic cu valoare simbolică, luceafărul este sesizat de față în mod mediat, prin intermediul oglinzii și resimțit prin atributele sale oximoronice, căci astrul este alcătuit din antinomii, din ambivalențe ontice(...)"

Personajul care leagă toate cele patru părți ale poeziei este Cătălina, fiica împăratului. Cătălina reprezintă o formă a condiției umane care iese în primul plan prin dorul unui ideal de neatins, dar și prin tentația fericirii pământești pe care o reprezintă pentru o clipă Cătălina. În prima parte a poeziei, protagoniștii (Luceafărul și Cătălina/fiica împăratului) gravitează unul spre celălalt. Această atracție formează un triunghi metaforic, iar primele două metafore sunt prezentate în personajele Cătălinei și al Luceafărului. Cătălina se află într-un castel, pe malul mării, și reprezintă un plan cosmic universal care ar putea reprezenta realizarea unui plan uman care aspiră la spiritual-cosmic. Luceafărul reprezintă planul cosmic universal și este atras de materie prin puterea iubirii. Al treilea element metaforic este marea, care are în poezie semnificații diferite: oglinda stelei, spațiu nesfârșit, apa primordială, o metaforă a uitării, a necunoscutului și a misterului. Prima parte este idilică, Luceafărul își schimbă forma de două ori datorită forței sentimentelor, dar rămâne totuși etern, iar Cătălina îl vede mort și îl roagă să devină muritor ca ea (Bărbieru 2003:61). Luceafărul trece prin două metamorfoze: în prima metamorfoză, se scufundă în apele primordiale și renaște după imaginea zeului mării și cheamă o ființă umană să-și împărtășească eternitatea. O ființă umană nu poate deveni eternă și Cătălina se sperie. A doua metamorfoză a lui Luceafărul este modelată după un dezastru cosmic și, ca urmare, Luceafărul capătă trăsături demonice (Bărbieru 2003:62):

„În aer rumene vapai
Se-ntind pe lumea-ntreaga,
Și din a chaosului vai
Un mândru chip se-ncheaga;

Pe negre vitele-i de păr

Coroana-i arde pare,
Venea plutind în adevăr
Scăldat în foc de soare.

Din negru giulgi se desfașor
Marmoreele brațe,
El vine trist și ginditor
Și palid e la față;.

Dar ochii mari și minunați
Lucesc adânc himeric,
Ca doua patimi fără sat
Și pline de-ntuneric.
(Eminescu,1980:125)”

Somația lui Luceafărul este de fapt chemare la moarte. Cătălina simte instinctiv decalajul dintre ea și Luceafărul și nu-i răspunde apelului (Bărbieru 2003:62).

În partea a doua a poeziei este prezentată idila dintre Cătălina și Cătălin, subliniind ușurința de a stabili o legătură afectivă între două persoane. Cătălin este întruchiparea mediocrității și nu are idealuri speciale pentru care să lupte, pentru el dragostea este un joc în care testează fericirea (Bărbieru 2003:63).

În partea a treia predomină planul universal – cosmic, care se arată prin călătoria lui Luceafărul prin univers prin sferile cerești și dialogul cu Demiurgul – forța supremă a universului. Luceafărul îl roagă pe Demiurg să-l transforme într-un muritor, dar rugămintele lui nu pot fi îndeplinite și Luceafărul trebuie să se elibereze de această dorință prin autocunoaștere (Bărbieru 2003:64):

„O, cere-mi, Doamne, orice preț,
Dar da-mi o altă soarte,
Căci tu izvor ești de vieți
Și datator de moarte;.

Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire,

Și pentru toate da-mi în schimb

O oră de iubire..

(...)

Ei doar au stele cu noroc

Și prigoniri de soarte,

Noi nu avem nici timp, nici loc,

Și nu cunoaștem moarte.

(...)

Iți dau catarg lângă catarg,

Oștiri spre a străbate

Pamîntu-n lung și marea-n larg,

Dar moartea nu se poate..

Și pentru cine vrei să mori?

Întoarce-te, te-ndreapta

Spre-acel pământ rătăcitor

Și vezi ce te așteaptă.

(Eminescu, 1980: 216-218)”

În partea a patra a poeziei apar două planuri: ceresc și pământesc. Luceafărul se retrage în eternitatea lui și observă cu calm ființele trecătoare și limitele iubirii umane. Luceafărul rămâne nemuritor prin puterea gândirii, dar rece la nivel afectiv (Bărbieru 2003:65).

Luceafărul – Hyperion nemuritor, *strigoi*, cu fața rece și cu ochi morți. El întruchipează întrebări existențiale importante despre nemurire și ce este cu adevărat nemurirea – o binecuvântare sau un blestem? În esență, termenul de *strigoi* poate fi asociat cu acest personaj prin aceste laturi întunecate (aspect fizic, nemurire), iar adăugarea unei noi dimensiuni, spre deosebire de cele două poezii ale lui Alecsandri, îi conferă lui Luceafărul o conotație mai puțin teribilă, în această nouă versiune. În ceea ce privește împărțirea vampirilor în „vechi” și „noi” despre care s-a discutat deja, Luceafărul poate fi clasificat ca un vampir „nou”, cu trăsături romantice. În afară de trăsăturile *strigoi*, Luceafărul este un amestec interesant de nou și vechi. Cititorul simpatizează cu Luceafărul și poate pune întrebarea – ce aș face dacă aș fi nemuritor și m-aș îndrăgosti de o fată muritoare? Ar fi blestemată pentru

mine sau n-aș fi acordat deloc atenție muritorilor? Strigoii oamenilor devin mai puțin înfricoșători, deoarece Luceafărul provoacă reacții opuse de frică. Astfel de tranziții și trăsături noi care au fost adăugate vampirilor de-a lungul timpului și dezvoltarea literaturii de masă i-au făcut mai puțin înfricoșători, le-au făcut simboluri prin care apar întrebări despre eternitate, nemurire și în cele din urmă dualitate – dorința de sânge pe de o parte și sentimentul de damnare pe de alta. De la o creatură mitică care răspândește frica în rândul oamenilor la o persoană mistică cu trăsături faciale seducătoare care inspiră uimire, dar și admirație. Luceafărul poate fi inclus în imaginarul „noilor” vampiri, prin personajul său cititorul trăiește toate dorințele sale care nu se vor împlini niciodată din cauza nemuririi sale.

10.5. Mircea Eliade, *Domnișoara Christina*

Mircea Eliade s-a născut la 9 martie 1907 la București și a fost prozator, eseist și istoric al religiilor. În clasa a IV-a de liceu a debutat cu proza fantastică *Cum am descoperit piatra de filosofală* (1921). A început să scrie romanul fantastic *Memorile soldatului de plumb* și alt roman *Romanul adolescentului miop*. În 1925, a absolvit liceul *Spiru Haret* din București și s-a înscris la Facultatea de Filosofie din București. A absolvit facultatea în 1928. În acea perioadă, interesul său pentru istoria religiilor și spiritualitatea Orientului a devenit mai intens, iar acest lucru i-a determinat drumul intelectual. În 1932, și-a luat doctoratul în filozofie cu tema *Psihologia meditației indiene. Studii despre Yoga*, inspirat de un sejur în India. După întoarcerea în România, a lucrat ca asistent la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București. Au fost anii în care Mircea Eliade a publicat multe romane: *Întoarcere din rai* (1934), *Lumina ce se stinge* (1934), *Șantier - roman indirect* (1935), *Huliganii* (1935), *Domnișoara Christina* (1936), *Șarpele* (1937), *Nunta în cer* (1938). În această perioadă a scris și eseuri: *Oceanografie* (1934), *Soliloquii* (1932), *India* (1934), *Fragmentarium* (1939), *Insula lui Euthanasius* (1943) (Șindrilaru, 2002:25). A scris și lucrări în limba franceză și engleză, mai ales în domeniul istoriei religiilor: *Tehnici de Yoga* (1948), *Tratat de istoria religiilor* (1949), *Mitul eternei reînțarceri* (1949) (Șindrilaru, 2002:26). Mircea Eliade a făcut parte din mișcarea legionară în perioada interbelică. Și-a început călătoria legionară în 1933. A fost chiar și întemnițat din cauza activităților sale legionare (Cîntic, 2024). În 1941, România a intrat în război, iar Mircea Eliade era atunci consilier cultural la Lisabona și era deja cunoscut ca scriitor și savant. În 1944, România a fost ocupată de sovietici, iar Mircea Eliade s-a mutat temporar într-un sat de lângă Lisabona. După 1945, când războiul s-a

încheiat, Mircea Eliade nu a mai vrut să se întoarcă în România – s-a stabilit la Paris (Ungureanu). Mircea Eliade a devenit o persoană de prestigiu în domeniul istoriei religiilor și în 1956 și 1957 a fost invitat la Chicago la Universitatea de Chicago ca profesor invitat și a continuat să predea acolo. Din 1985, catedra pentru istoria religiilor a fost numită după el – Catedra „Mircea Eliade”. Mircea Eliade a devenit membru și ulterior președinte al Societății Americane pentru Studiul Religiilor, membru al Academiei Regale Belgiene și *doctor honoris causa* la multe universități. A publicat și proză în limba română: *Nuvele* (1963), *Amintiri* (1966), *Pe Strada Mântuleasa* (1968), *Noaptea de Sânziene* (1970), *Nouăsprezece trandafiri* (1980) (Șindrilaru, 2002:26). Marica Bărbieru (2003:249) în *Comentariul literar* oferă o categorizare interesantă a creației literare a lui Eliade și o împarte în trei faze: prima etapă este *epicul pur* în care personajul principal este lucid și are dorință de autocunoaștere ca în romanul *Maitreyi*. A doua fază este *proză fantastică* în care fantasticul apare prin mituri arhaice și prin vise fantastice care pătrund în spațiu din timp, un exemplu de acest tip de proză este primul astfel de roman al lui Eliade *Lumina ce se stinge* (1934) și *Domnișoara Christina*. A treia fază este *fantasticul ascuns*, un roman de dragoste al lui Eliade *Maitreyi* în care tema iubirii este realizată prin tradiții și obiceiuri orientale, romantice, mistice care caracterizează cultura indiană. *Maitreyi* este o sinteză a lumii spirituale, pe care scriitorul o dezvăluie prin eroina principală, care este o ființă delicată, și prin aspectul sexual erotic. Mircea Eliade și-a petrecut ultimii ani lucrând la *Enciclopedia a religiilor*. A murit pe 22 aprilie 1986 la Chicago (Șindrilaru, 2002:26).

Mircea Eliade, printre altele, în lucrarea sa *History of religions* (1975: 158) a prezentat definiția sa despre strigoi în care îi identifică cu vrăjitoare vii sau cu cei care sunt morți, în acest caz, vampiri. Eliade mai afirmă că strigoi au puteri supranaturale, se pot transforma în animale precum pisici, câini, urși, lupi și altele. Strigoi aduc nenorocire, boală și moarte.

Domnișoara Christina este un roman fantastic apărut în 1936. Romanul are la bază folclorul românesc, la fel ca și operele interpretate anterior, iar accentul este pus pe personajul strigoi. Titlul acestei lucrări este numele strigoiului care tulbură o casă boierească. Este vorba despre o tânără nobilă care a fost ucisă în timpul revoltei țărănești din 1907. Romanul prezintă elemente populare din ideile despre lumea morților. Acțiunea romanului se desfășoară într-o dimensiune aproape ezoterică în care personajele masculine intră în contact cu forțe din cealaltă lume, de la granița dintre vii și morți (Ivanov, 2021:75). Într-o altă lucrare, *Memorii*

(1997), Mircea Eliade precizează și motivele pentru care s-a hotărât asupra poveștii Christinei ca *strigoi*:

„După atîția ani de „literatură realistă”, mă simțeam din nou atras către fantastic. Mă obseda o poveste al cărei personaj principal era o tinără moartă cu treizeci de ani în urmă. Aparent, ar fi fost vorba de un *strigoi* — dar nu voiam să reiau nici tema folclorică, atît de populară la noi și la vecinii noștri, nici motivul romantic al strigoiului. În fond, nu mă simțeam atras de acest aspect al problemei. Dar mă fascina drama tristă și fără ieșire a mortului tinăr care nu se poate desprinde de pămînt, care se încapăținează să creadă în posibilitatea comunicațiilor *concrete* cu cei vii, sperînd chiar că poate iubi și fi iubit așa cum iubesc oamenii în modalitatea lor incarnată. Personajul meu, domnișoara Christina, era o fată de moșier, ucisă în timpul răscoalelor țărănești din 1907, dar care se reintorcea neconținut pe locurile unde copilărise și unde nu apucase să-și trăiască tinerețea. Evident, fiind *strigoi*, nu-și putea prelungi această fantomatică și precară post existență decît cu singele animalelor de la conac și din sat.”

Fenomene ciudate intră în realitatea vieții de zi cu zi. Atmosfera din roman este grea și există și mișcări ciudate care sunt cele mai active noaptea. Cititorului i se prezintă o serie de legende misterioase din sat și despre casa familiei Moscu sau despre trecutul domnișoarei Christina. Personajul principal, Egor, își controlează cu succes teama în jurul unor evenimente misterioase. Egor își menține calmul și luciditatea și ignoră sfatul profesorului Nazarie de a părăsi conacul, pentru că este îndrăgostit pe Sanda. În ciuda răului care îi amenință, el rămâne și simte nevoia să arate grijă și tandrețe față de Sanda, care este amenințată direct de forța malefică cauzată de posesiunea fantome a domnișoarei Christina. Personajele sunt conștiente că trăiesc sub amenințarea unei ființe moarte de treizeci de ani, simt daunele și ororile provocate în timpul vieții domnișoarei Christina, iar acest rău se simte în atmosfera generală a romanului, pe care personajele masculine o pot simți (Ivanov, 2021:76). Răul se materializează nu numai în atmosfera ciudată a conacului, ci afectează și integritatea psihologică și fizică a celor care locuiesc în acel castel. În prima parte a romanului, răul provoacă doar mister și se manifestă ca o putere invizibilă care bântuie, dar nu provoacă nicio tulburare semnificativă în percepția realității personajelor din afara familiei Moscu. Răul este simțit printr-o prezență de altă lume amenințătoare care transcende spațiul și timpul. Egor simte prezența diabolică a domnișoarei Christina și știe exact cînd era prezentă într-o cameră. Personajele masculine simt consecințele prezenței răului prin factori psihologici, iar această prezență malefică are loc noaptea, în prima fază, într-o dimensiune care este ca un vis. Mai

mult, mărturisiri ciudate ale Siminei sunt un indiciu că și răul se manifestă în acest fel și că domnișoara Christina vorbește prin ea, trecutul acelei ființe malefice din viața de apoi apare în visele Siminei (Ivanov, 2021:77).

Un alt element important din roman este portretul domnișoarei Christina. Frumusețea ei fizică a creat iluzia unei ființe inocente, aproape virginală, dar chipul ei din imagine părea plin de viață și de parcă stabilea comunicare cu fiecare personaj masculin. Egor a fost surprins și de magia portretului ei, care l-a pus pe gânduri. Perfecțiunea feței din portret amintea de unele motive romantice în care frumusețea era percepută ca ceva cu caracter demonic. Acest roman poate face o paralelă cu Luceafărul a lui Mihai Eminescu (Ivanov, 2021:78):

” — Nu te speria, dragostea mea, șopti atunci Christina. Nu-ți voi face nimic. Ție nu-ți voi face nimic. Pe tine te voi iubi numai... Vorbea încet, rar, uneori cu multă melancolie în glas. îl privea nesățioasă, înfometată. Și totuși, în ochii ei sticloși se cobora câteodată o umbră de infinită tristețe. — ...Te voi iubi cum niciodată n-a fost iubit vreun muritor, adăugă Christina. îl privi câteva clipe zîmbind. Apoi glasul ei se auzi din nou, mai melodios, mai ritmat:

Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde,
Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde...

încă de la prima frază, Egor simți o neînțeleasă tur-burare copleșindu-l. Cuvintele acestea le mai auzise de atâtea ori. Acum își aducea prea bine aminte : Eminescu, Luceafărul (Eliade, 1969:47).”

În acest caz, rolurile sunt inversate. Asemănările dintre cele două opere sunt mai vizibile atunci când domnișoara Christina vorbește cu Egor în vis, la fel cum a vorbit Cătălina cu Luceafărul. Toți acești factori adâncesc sentimentul de mister și fantasmă nocturnă. În acest caz, Egor este un personaj masculin care este pradă și martor al trecerii ființelor din cealaltă lume, iar personajul feminin inițiază perspectiva transcendentalului. Portretul domnișoarei Christina devine nu doar un aspect estetic, ci reprezintă și o profunzime metafizică. Domnișoara Cristina vrea să ajungă la ființa din corp, așa că încearcă să-l facă pe Egor să facă un act erotic, dar Egor rezistă. Se poate observa că Christina pune din ce în ce mai multă presiune asupra personajelor și prezența ei demonică se întărește treptat până la punctul în care devine aproape insuportabilă (Ivanov, 2021:79).

Relațiile dintre personajele din această lucrare sunt complexe, iar triunghiul Sanda - Simina - Christina este evident. Aceste relații feminine complexe aduc și o conotație sexuală, pe care Mircea Eliade a explicat-o în *Memorii* (1997) :

„Astfel că, atunci cînd domnișoara Christina se va îndrăgosti de unul din oaspeții de la conac și va încerca să-l cucerească, fermecîndu-l la început în vis, apoi pregătindu-l să nu se trezească din farmec nici după ce-l va deștepta din somn, Simina va reflecta întocmai această „pasiune” și se va comporta față de Egor ca o femeie adultă. Nu era vorba de „precocitate” — sexuală sau altfel —, ci de o condiție absolut anormală, creată de corupția care rezulta din răsturnarea legilor Firii. Îmi dădeam foarte bine seama de „oroarea” acestui personaj, dar tocmai asta voiam să arăt: că orice întoarcere împotriva Firii, într-o condiție paradoxală (o ființă „spirituală” comportîndu-se ca un trup viu) constituie un izvor de corupție pentru tot din jurul ei. Sub o înfățișare îngerească, Simina ascundea un monstru, și asta datorită nu cine știe căror instincte sau porniri aberante, ci, dimpotrivă, unei false „spiritualități”, faptului că trăia pe de-a-ntregul în lumea domnișoarei Christina, un „spirit” care refuza să-și asume modul lui propriu de a fi.“

Romanul Domnișoara Christina o înfățișează pe Christina ca pe un suflet chinuit care, din cauza morții violente, a ratat viața și binecuvîntările ei și, din această cauză, devine amărâtă ca strigoi. Domnișoara Christina este un vampir „nou”, soarta ei trezește simpatie din partea cititorului. Ultima apariție a domnișoarei Christina duce la un dezastru și un incendiu pentru că Egor o respinge pe Christina. Localnicii ajung la locul incendiului, Egor distruge portretul și efectuează un ritual tradițional de a ucide strigoi, străpungându-le inima cu o tijă de fier. Uciderea Christinei provoacă moartea Sandei și Siminei. Personajul ei, blestemul este arătat în cel mai detaliu în ultima ei apariție:

„Și totuși, nu auzea nici un oftat, nici o răsufare pe buzele ei desfăcute și umede. Carnea Christinei trăia cu desăvîrșire altfel ; închisă în ea, fără aburi, fără șoapte. „Cine te-a învățat să dezmierzi, zburătorule ? ! îl întrebă gîndul Christinei. De ce mă ard mîinile tale, de ce mă ucide sărutarea ta ? !” Egor îi desfăcu corsetul și își coborî degetele de-a lungul spinării ei tăcute. Deodată încremeni și începu să tremure. I se păru că se deșteaptă pe marginea unei bălți putrezite, aproape să cadă. Christina îl privi lung, întrebător, dar Egor nu ridică ochii spre ea. Degetele lui întîlniseră o rană umedă și caldă ; singurul loc cald pe trupul nefiresc al Christinei. Palma îi alunecase amețită pe

pielea ei de mare necunoscută — și împietrise zgîrcindu-se, prinsă în sînge. Rana era încă proaspătă și atît de vie, încît Egor avu impresia că se despicase numai cu puține clipe înainte. Sîngele gîlgîia. Și, totuși, cum de nu pătrundea prin corset, cum de nu înroșea rochia ? !... Se ridică deodată în picioare, buimăcit, cu palmele la tîmple. O groază scîrbită îi răvășea din nou ființa întreagă. „Ce bine că totul s-a petrecut în vis, își spunea el, și m-am deșteptat înainte"... Dar în acea clipă, văzu trupul pe jumătate dezgolit al domnișoarei Christina răsturnat în pat, umilit — și îi auzi gîndul : „E rana mea, Egor ! Pe acolo a trecut glonțul, pe acolo m-a împușcat bruta !" ... Ochii ei erau din nou sticloși. Trupul ei era parcă mai alb, mai depărtat, dar vraja pierise. Egor își privi amețit mîna. O ușoară pată de sînge stăruia încă pe degete. Gemu, sălbăticit de groază și se repezi în colțul celălalt al odăii, în dosul mesei. „Ești și tu ca toți ceilalți, Egor, dragostea mea ! Ți-e frică de sînge !... Ți-e frică de chiar viața ta, de destinul tău de muritor !... Pentru un ceas de iubire, eu n-am șovăit în fața celui mai aspru blestem. Și tu șovăi în fața unei picături de sînge, Egor, muritorule"... Christina se ridică din pat, mîndră, tristă, nemîngîiată. Egor o văzu cu groază apropiindu-se de el. — Ești moartă ! Ești moartă ! urlă el, începînd să delireze. Christina făcu cîțiva pași, calmă, continuînd să zîm-beasca. „Mă vei căuta o viață întreagă, Egor, fără să mă găsești ! Vei pieri de dorul meu...(Eliade,1969:120)”

11. Concluzie

Această lucrare a reunit cele mai importante trăsături etimologice, istorice și literare ale unei creaturi mitologice larg răspândite – vampirul. Lucrarea a început cu capitole care conțin informații despre începuturile mitului vampirului și au prezentat diverse credințe ale civilizațiilor antice. Vampirismul a fost întotdeauna țesut în conștiința umană, precum și obsesia pentru sânge și ritualurile legate de acesta, ceea ce arată clar că vampirii nu sunt o invenție a secolului al XIX-lea. În plus, lucrarea prezintă vampirii printr-o prismă etimologică și se face și o comparație cu credințele folclorului românesc, care sunt foarte diverse, urmând urmele vampirului „clasic” așa cum îl cunoaștem astăzi. Se poate concluziona că vampirul este un termen relativ nou în România și este sinonim cu strigoii. De asemenea, folclorul românesc a ocupat cea mai importantă parte a lucrării, iar termenii care denotă în esență ființe asemănătoare vampirilor au fost explicați mai detaliat. O parte mai mică a lucrării este dedicată comparării vampirilor români și croați, unde există asemănări în denumire și caracteristici ființelor imaginare (rom. *strigoi* și cro. *striga*, rom. *moroi* și cro. *mora*). Astfel, ne putem convinge încă o dată că România și Croația au un alt punct de contact, deși se pare că aceste două țări arată complet diferit, împărtășesc foarte mult: dialectul isto-român, și chiar unele aspecte ale folclorului – vampirii. După aceea, dezvoltarea vampirilor în literatura mondială poate fi urmărită. Primii vampiri au apărut deja în secolul al XVIII-lea. La început, au fost înfățișați ca fiind însetați de sânge și insensibili, dar odată cu dezvoltarea literaturii și apariția literaturii moderne, la sfârșitul secolului al XX-lea au preluat caracteristicile caracterului uman – un simț al iubirii, chiar și al moralității, au viața interioră și se luptă cu instinctele lor animale. Pentru cititori, nu mai sunt înfricoșători, ci devin aproape de ei și se pot identifica cu vampirii. Importantă este prezentarea utilizării acestor termeni din folclorul românesc în literatură – se poate observa că legendele acestor creaturi mitologice au avut o mare influență asupra unora dintre cei mai mari scriitori români – Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu și Mircea Eliade. O parte a lucrării este, de asemenea, dedicată reprezentării vampirilor în literatura contemporană a secolelor XX și XXI, în care este analizată dezvoltarea imagini „vampirilor noi” – vampirilor ca ființe fantastice cu lupte interne și dileme morale, mai puțin teribile decât acei vampiri care radiau frică și au fost reprezentarea lui Antihrist în secolul al XIX-lea. Comparația operele celor trei autori arată că în poeziile lui Alecsandri *Strigoii* și *Noaptea Sfântului Andriei* reprezentarea strigoilor este preluată din folclorul românesc (strigoii este un simbol al fricii), în timp ce strigoii din *Luceafărul* de

Mihai Eminescu și *Domnișoara Christina* de Micaea Eliade sunt arătate mai blânde, cu trăsături umane, cu dorințe și nevoi, inclusiv dorința de a iubi și a fi iubit.

Literatura

1. Academia Romana, Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită). Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.
<https://dexonline.ro/definitie/folclor> (21.5.2023.)
2. Alecsandri, Vasile. *Însira-te, mărgărite*. Litera international, București-Chișinău[s.a.]
3. Academia Romana, Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită). Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.
<https://dexonline.ro/definitie/folclor> (21.5.2023.)
4. Bărbieru, Marica. *Comentariul literar*. București, Aramis print srl, 2003.
5. Boia, Lucian. *România țară de frontieră a Europei*. București, Humanitas, 2005.
6. Boldea, Iulian. *Modele onto poetice eminesciene. Studia Universitatis Petru Maior Philologia*. Universitatea Petru Maior. Târgu Mureș, 2003.
<https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A2954/pdf> (31.08.2024.)
7. Bunson, Matthew. *The Vampire Encyclopedia*. New York, Gramercy books, 1993.
8. Cîntic, Florin. *Mircea Eliade – un dosar politic neîncheiat (III)*. 05.06.2024.
<https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/mircea-eliade-un-dosar-politic-neincheiat-iii--1641768.html> (31.08.2024)
9. Coteanu, Ion. *Bosorcoi*. Micul dicționar academic, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2010. <https://dexonline.ro/definitie/bosorcoi> (7.6. 2023.)
10. Cohen, Daniel. *Encyclopedia of monsters*. Fraser Steward Book Wholesale Ltd, 1991.
11. Crețu, Ion. *Tabel cronologic*. în: Mihai Eminescu, *Poezii*. București, Editura Eminescu, 1980.
12. Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită). *Vampir*. Academia Română, Institutul de Lingvistică, 2009.
<https://dexonline.ro/definitie/vampir> (8.6.2023.
<https://dexonline.ro/definitie/strigoi> (21.5.2023.)
13. Dumitru, Maria-Luiza. *Sacrul monstruos: mitologie, mitistorie, folclor românesc*. București, Editura Paideia, 2007.
14. Eliade, Mircea. *History of religions*. The University of Chicago Press, 1975.
15. Eliade, Mircea. *Memorii*. București, Humanitas, 1997.
16. Eliade, Mircea. *La țigănci și alte povestiri*. București, Editura pentru literatură, 1969.
17. Eminescu, Mihai. *Poezii*. București, Editura Eminescu, 1980.

18. Emrys, Wendilyn. *The Transformations of Goddess: Lillake, Lamashtu, and Lilith*. 2018; web lokacija: ResearchGate
<https://www.researchgate.net/publication/337155280> (21.06.2024.)
19. Evseev, Ivan. *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*. Editura Amarcord, 1998.
20. Gudmundsdottir, Berglind. *The Vampire's Evolution in Literature*. 2015.
<https://www.scribd.com/document/332891630/Berglind-Gudmundsdottir-BA-Thesis-The-Vampire-0027s-Evolution-in-Literature> (01.07.2024.)
21. Hedeșan, Otilia. *Șapte eseuri despre strigoi*. 1998.
22. Ivanov, Constantin. *Representation of evil in the novels Miss Christina, The Snake and Isabel and the Devil's Waters by Mircea Eliade*. 2021.
23. Marigny, Jean. *Vampires restless creatures of the night*. New York, 1994.
24. Nandris, Grigore. *The Historical Dracula: The Theme of His Legend in the Western and in the Eastern Literatures of Europe*. Comparative Literature Studies. 1966. Vol. 3, No. 4
25. Nicolescu, George Cristea. *Tabel cronologic*. în: Vasile Alecsandri, *Însira-te, mărărite*. Litera international, București Chișinău[s.a.]
26. Patraș, Roxana. *Mitul Luceafărului și constelațiile exegezelor sale*. *Philologica Jassyensia*. Institutul de Filologie Română „A. Philippide”. Iași, 2014.
<https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A14968> (31.08.2024.)
27. Perić, Boris; Pletenac, Tomislav. *Fantastična biča Istre i Kvarnera*. Vuković&Runjić, Zagreb, 2008.
28. Rudan, Evelina. *Vile s Učke*. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2016.
29. Săineanu, Lazăr. *Dicționar universal al limbii române*. Ediția a VI-a, Editura, 1929.
<https://dexonline.ro/definitie/strigoi/definitii> (01.07.2024.)
30. Sceats, Sarah. *Oral Sex: Vampiric Transgression and the Writing of Angela Carter*. Source: Tulsa Studies in Women's Literature, Spring, 2001.
31. Scriban, August. *Dicționarul limbii românești*. Institutu de Arte Grafice "Presa Buna, 1939. <https://dexonline.ro/definitie/strigoi/definitii> (31.08.2024.)
32. Șindrilaru, Florin; Crăciun, Gheorgheta; Lapoviță Jugureanu, Ramona. *Mari teme literare*. Pitești – București, Editura Paralela 45, 2002.
33. Ungureanu, Laurențiu. *Scrisorile lui Mircea Eliade către Radu Gyr: „Mă socoteam de mult un scriitor român uitat”*. <https://historia.ro/sectiune/general/scrisorile-lui-mircea-eliade-catre-radu-gyr-ma-579975.htm> (31.08.2024.)
34. Wilson, Katharina. *The history of the word „vampire”*, Journal of the History of Ideas. 1985.

35. Zanger, Jules. *Metaphor into Metonymy: The Vampire Next Door. Blood Read: The Vampire as Metaphor in Contemporary Culture*. Eds. Joan Gordon and Veronica Hollinger. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. 1997.